

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
neuvoston direktiiviksi (*direktiivi unionin kansalaisen
äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta*)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään Eduskunnalle komission 12 päivänä joulukuuta 2006 tekemä ehdotus neuvoston direktiiviksi niille unionin kansalaisille, jotka asuvat jäsenvaltiossa, mutta eivät ole sen kansalaisia, Euroopan parlamentin vaa-

leissa kuuluvaa äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 6 päivänä joulukuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/109/EY muuttamisesta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 1 päivänä helmikuuta 2007

Oikeusministeri *Leena Luhtanen*

Lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio

EHDOTUS NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI NIILLE UNIONIN KANSALAISILLE, JOTKA ASUVAT JÄSENVALTIOSSA, MUTTA EIVÄT OLE SEN KANSALAISIA, EUROOPAN PARLAMENTIN VAALEISSA KUULUVAA ÄÄNIOIKEUTTA JA VAALIKELPOISUUTTA KOSKEVISTA YKSITYISKOHTAISISTA SÄÄNNÖISTÄ 6 PÄIVÄNÄ JOULUKUUTA 1993 ANNETUN NEUVOSTON DIREKTIIVIN 93/109/EY MUUTTAMISESTA

1. Yleistä

Euroopan unionin neuvosto antoi 6.12.1993 direktiivin 93/109/EY niille unionin kansalaisille, jotka asuvat jäsenvaltiossa, mutta eivät ole sen kansalaisia, Euroopan parlamentin vaaleissa kuuluvaa äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Direktiivin määräykset sisällytettiin Suomen vaalilainsäädäntöön vuonna 1995.

Euroopan parlamentin jäsenten vaalit (*europarlamenttivaalit*) toimitetaan joka viides vuosi samanaikaisesti kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Jäsenvaltion kansalainen voi europarlamenttivaaleissa äänestää joko kotivaltionsa vaaleissa tai asuinvaltionsa vaaleissa. Samoin hän voi asettautua ehdokkaaksi joko kotivaltiossaan tai asuinvaltiossaan. Siten esimerkiksi Suomessa asuva Ranskan kansalainen voi valita, äänestääkö hän Ranskan europarlamenttivaaleissa vai Suomen europarlamenttivaaleissa. Hänellä on kuitenkin vain yksi äänioikeus ja hän saa äänestää vain kerran. Samoin hän voi valita, asettautuaako hän ehdokkaaksi Suomessa vai Ranskassa, mutta hän voi olla ehdokkaana vain jommassakummassa maassa.

Direktiivissä on määritelty ne menettelyt, joilla varmistetaan, että kansalainen ei äänestä eikä hän ole ehdokkaana samoissa vaaleissa kahdessa jäsenvaltiossa. Siten esimerkiksi Suomessa asuva Ranskan kansalainen otetaan europarlamenttivaalien Suomen vaaliluetteloon, jos hän ilmoittautuu siihen säädettyssä määräajassa. Ilmoittautuessaan henkilön on allekirjoitettava vakuutus siitä, että hän äänestää vain yhden valtion vaaleissa. Sen jälkeen Suomen viranomaiset toimittavat

henkilön tiedot hänen kotivaltionsa Ranskan viranomaisille, jotka poistavat hänet Ranskan vaaliluettelosta. Näin ollen jokainen nykyisestä 27 jäsenvaltiosta a) lähettää tiedot 26 muuhun jäsenvaltioon äänioikeutetuiksi ja ehdokkaiksi ilmoittautuneista muiden jäsenvaltion kansalaisista ja b) ottaa vastaan 26 muulta jäsenvaltiosta tiedot niistä omista kansalaisistaan, jotka ovat ilmoittautuneet äänioikeutetuiksi ja ehdokkaiksi noissa muissa jäsenvaltioissa.

Direktiivin mukaan asuinvaltiossaan ehdokkaaksi aikova joutuu esittämään asuinvaltionsa viranomaisille kotivaltionsa viranomaisen todistuksen siitä, ettei hän ole nennyt vaalikelpoisuuttaan kotivaltiossaan. Jos nimittäin henkilö menettää vaalikelpoisuuden kotivaltiossaan, hän menettää sen europarlamenttivaaleissa myös muissa jäsenvaltioissa.

Jäsenvaltioiden viranomaisten välinen vaaliluetteloja koskeva tietojenvaihto on käytännössä ollut aina hankalaa, johtuen vaaliluetteloja koskevien kansallisten säädösten ja teknisten edellytysten kirjavuudesta. Tiedot eivät joskus välity lainkaan tai ne ovat epätarkkoja tai peräti virheellisiä taikka ne tulevat myöhässä. Hankaluudet kasvoivat merkittävästi vuoden 2004 vaaleissa, kun jäsenvaltioiden määrä nousi 15:sta 25:een. Myös vaalikelpoisuustodistuksen hankkiminen ja sen laatiminen on ollut työlästä sekä ehdokkaaksi haluaville kansalaisille että viranomaisille.

2. Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Komissio on 12.12.2006 antanut ehdotuksen (KOM (2006) 791 lopullinen) direktiivin

muuttamiseksi siten, että äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevia menettelyjä merkittävästi yksinkertaistettaisiin nykyisestä. Ehdotuksen keskeinen sisältö on seuraava:

1. Jäsenvaltioiden viranomaisten välisestä vaaliluetteloita koskevasta tietojenvaihdosta sekä vaalikelpoisuustodistusten vaatimisesta luovuttaisiin kokonaan;

2. Asuinvaltiossaan äänioikeutetuksi tai ehdokkaaksi haluava allekirjoittaisi vain vakuutuksen siitä, että hän äänestää tai on ehdokkaana vain yhdessä jäsenvaltiossa;

3. Jäsenvaltiot ottaisivat lainsäädäntöönsä riittävät rangaistussäännökset niitä tapauksia varten, joissa jälkikäteen havaitaan, että äänioikeutettu on rikkonut vakuutuksensa ja äänestänyt tai ollut ehdokkaana sekä asuinvaltiossaan että kotivaltiossaan;

4. Jäsenvaltiot suorittaisivat jälkikäteistarkistuksia, jos on aihetta epäillä kahdesti äänestämistä tai kaksoisehdokkuutta.

3. Direktiivin oikeusperusta

Direktiivin oikeusperusta on EY:n perustamissopimuksen 19 artiklan 2 kohta.

4. Asian kansallinen käsittely

Kansallisesti asiaa on käsitelty jaosto 35:ssä (oikeudelliset kysymykset) ja jaosto

40:ssä (institutionaaliset kysymykset) sekä EU-ministerivaliokunnassa.

5. Ehdotuksen vaikutukset Suomelle

Direktiivin muutos aiheuttaisi muutoksia vaalilain 3 ja 12 lukuihin. Valmistelussa on myös selvitettävä, soveltuuko rikoslain 14 luvun 3 §:n sääntely nykyisessä muodossaan suoraan muutosesityksessä mainittuihin rangaistussäännöksiin.

6. Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan direktiivin muutosesitys on tarpeellinen ja siksi kannatettava. Tietojenvaihtomenetelmä on toiminut kokonaisuutena arvioiden huonosti. Monista jäsenvaltioista Suomeen tulleet ilmoitukset ovat olleet epäselviä ja epätarkkoja, jopa virheellisiä, jolloin niiden perusteella on ollut vaikea tehdä poistoja Suomen vaaliluettelosta. Hankaluuksia on aiheutunut myös siitä, että jotkut jäsenvaltiot vahvistavat vaaliluettelonsa myöhemmin kuin Suomi. Lisäksi kaksoiskansalaisuuden omaavien henkilöiden tilanne on ollut epäselvä. Ehdotus vähentäisi ja helpottaisi merkittävästi erityisesti Väestörekisterikeskuksen äänioikeusrekisteriin liittyviä tehtäviä.